

Strategisch plan van de Universiteitsbibliotheek K.U.Leuven 2010-2013

Inleiding

Dit strategisch plan wordt geformuleerd om de grote uitdagingen aan te gaan van het hedendaagse bibliotheekwezen en de snel ontwikkelende markt en productie van wetenschappelijke informatie. Het plan bevat aandachtspunten die binnen het integraal beleid van de Universiteitsbibliotheek (UB) als geheel moeten vallen d.w.z. overkoepelende zaken die moeten en alleen kunnen geleid en behandeld worden op universiteitsbreed niveau. Voorstellen en realisaties kunnen zowel bottom-up als top-down worden uitgewerkt en na overleg worden uitgerold voor de hele UB. Voor deze planningsperiode worden de volgende zaken als cruciaal gezien: het verder ondersteunen van de kernzaken van de universiteit, het onderzoek en het onderwijs; het verder ontwikkelen van kwaliteitszorg en professionalisering; het verder definiëren en uitvoeren van het beleid inzake collecties en erfgoed (digitaal en traditioneel); de integratie van het beleid van de UB met dat van de bibliotheken van de Associatie waar nodig en het verder ontwikkelen van de organisatie, de structuur en het personeel, altijd rekening houdend met de beperkte middelen en het streven naar efficiëntie.

Het plan geldt voor drie jaar, en wordt jaarlijks geëvalueerd en bijgesteld indien nodig. De voorziene integratie in 2012 van de academische opleidingen van de Associatie met die van de universiteit wordt als een belangrijke mijlpaal gezien, want dit kan significante implicaties hebben op verschillende vlakken, zoals bv. toegang tot wetenschappelijke bronnen, gebruik van middelen, kwaliteitszorg en samenwerking.

Situering

Dit plan is de opvolger van het plan van 2005 tot 2009, waarbij een nieuwe aanpak tot planning in de UB ingevoerd werd. Aandachtspunten zoals onderzoeksbeleid en onderwijsbeleid, kwaliteit, personeelsbeleid en transparantie van financiering werden voor de eerste keer op UB niveau aangekaart. Het beleid inzake bewaring en erfgoed werd uitgeklaard. Een pool van medewerkers werd uit besparingen van de centrale diensten opgezet, en ten dienste van de hele UB beschikbaar gesteld. Vele praktische acties in het kader van deze beleidslijnen werden uitgevoerd, en vele achterstanden van onverwerkte stocks werden weggewerkt.

Tijdens de vorige periode werd gestalte gegeven aan het management van de UB, met de vorming van het managementteam, bestaande uit de campusbibliothecarissen en de hoofden van de Centrale Diensten van de UB, onder het voorzitterschap van de hoofdbibliothecaris. De campusbibliotheek Humane Wetenschappen is een samenwerkingsverband tussen de faculteitsbibliotheken. In juni 2009 werd een evaluatie van de werking van het managementteam door een externe en interne visitatieploeg uitgevoerd. Het College van Bestuur nam kennis van de aanbevelingen en vroeg de hoofdbibliothecaris een reactie daarop te formuleren, alsmede een nieuw strategisch plan. (zie bijlage). Dit plan is het resultaat. We behandelen eerst de twee kernzaken van de universiteit: het onderzoek en het onderwijs. We merken ook op dat er verschillende punten gemeenschappelijk zijn in deze strategie en het meerjarenplan van de Bibliotheken van de Associatie (BASSO), opgenomen in actielijn 6.

Actielijn 1: ondersteuning onderzoek

De grootste uitdaging voor de ondersteuning van het onderzoek vandaag is hoe de nodige toegang tot de exponentiële groei van wetenschappelijke informatie te garanderen en de continu stijgende kosten te beheersen en te betalen. Dit benaderen we langs verschillende

pistes: resolute onderhandeling met uitgevers over de *big deals*, uittekenen van het beleid Open Access en het beheersen van de algemene kosten (o.a. door e-only te gaan). Daarnaast gaat de UB (samen met DOC) de academische bibliografie (LIRIAS) verder uitbouwen om de onderzoeksresultaten van de Universiteit optimaal bekend te kunnen maken. Ook gaat de UB de problematiek onderzoeken van het veilig bewaren van (elektronische) datasets die de grondslag zijn van de onderzoeksresultaten, in het kader van de ontwikkeling van het repositorystelsel voor digitale archivering en preservatie (LIAS). Alle beleidszaken m.b.t. het onderzoek worden uitgewerkt in nauwe samenwerking met de onderzoekers en de relevante gremia.

Acties:

1. Strategie toegang tot en betaalbaarheid van e-bronnen, beleid big deals, en consortia (zie ook actielijn 3). Verbetering van kennis van de big deals tussen belanghebbenden.
2. Beleid Open Access verder uitwerken om het profiel van het onderzoek te verhogen en een breed publiek te kunnen bereiken.
3. Verdere uitbouw LIRIAS, en opnieuw het concept van de Academische Collectie door zelf archivering in LIRIAS te stimuleren.
4. Datasets: uitklaren van de rol die de bibliotheek speelt in deze problematiek; inventariseren van de spelers, implicaties voor LIAS onderzoeken.

Actielijn 2: ondersteuning van het onderwijs

De universiteitsbibliotheek wil haar beleid verder ontwikkelen in het kader van en sterk verankerd in het onderwijsbeleid van de universiteit, de groep of de faculteit. Ze werkt het beleid uit in samenwerking met de relevante onderwijscomités. Zij staat voor belangrijke uitdagingen op het vlak van de ontwikkeling van de studielandschappen, de integratie van de digitale bibliotheek in Toledo, de inbedding van informatievaardigheden in het onderwijs en het opvolgen van en inspelen op nieuwe technologische evoluties.

Acties:

5. Uitbouwen van de studielandschappen op de verschillende campussen met een integraal maar tegelijk flexibel dienstenpakket.
6. De bestaande integratie van de digitale bibliotheek in Toledo consolideren en waar mogelijk nieuwe services ontwikkelen, rekening houdend met toekomstige perspectieven zoals bijvoorbeeld het nieuwe zoekstelsel LIMO, het bewaren en ontsluiten van leerobjecten en het aanbieden van tools voor geïntegreerde *course readings*.
7. Informatievaardigheden verder promoten en inbedden in het onderwijs, zowel vertrekkend zowel de bestaande *best practices* als vanuit de "Blauwdruk voor de verticale en horizontale integratie van informatievaardigheden".
8. In overleg met studenten, docenten en ondersteunende medewerkers onderzoeken in welke mate de aanwezigheid van de UB in web 2.0-toepassingen als positief wordt ervaren. Toekomstige technologische ontwikkelingen opvolgen zoals bijvoorbeeld het gebruik van mobiele technologie (E-readers, mobile Apps) en de ontwikkeling van web 3.0 en het semantisch web (metadatering door het gebruik van ontologieën).

Actielijn 3: collectievorming

Voor wat betreft de collectievorming voor het lopende onderzoek en onderwijs is het beleid hoofdzakelijk subsidiair, maar met de toename van de elektronische collectievorming elektronisch wordt het integrale beleid belangrijker, met name omtrent de big deals, e-books en toegang tot het digitale archief van elektronische tijdschriften. We erkennen dat de snelheid van overgang naar e-only sterk verschilt tussen de vakgebieden en dat de nood aan traditionele dragers voor bepaalde vakgebieden blijft. Naast de collectievorming voor het lopende onderzoek en onderwijs is het verder uitklaren, inbedden en uitvoeren van het erfgoed- en bewaarbeleid nodig.

Acties:

9. Het uitwerken van een K.U.Leuven-strategie voor wat betreft het aankoopbeleid van gedrukte versus elektronische tijdschriften.
10. E-booksbeleid uitwerken in overleg met de onderwijsverantwoordelijken (incl. project e-books on demand).
11. Verder uitwerken en verscherpen van het gemeenschappelijk beleid voor alle bewaarcollecties van de UB. Dit houdt ondermeer in: afbakening van deze collecties, het beheer ervan en de organisatie van de dienstverlening inclusief:
 - rationalisatie van het gedrukte tijdschriftenbezit binnen de UB en de Associatie (indien mogelijk ook in het kader van de depotservice van VOWB (zie ook actielijn 6)
 - uitwerken van een geconsolideerde aanpak voor de betrouwbare toegang tot/het bewaren van e-only-tijdschriften: samenwerking op interuniversitair niveau en aandachtspunt voor de onderhandelingen met uitgevers
 - beleid en prioriteiten voor de digitalisering van het eigen bezit i.s.m de Vlaamse Erfgoedbibliotheek (prioriteiten bepalen, zie ook actie 15)
 - verder verscherpen van het beleid m.b.t. externe schenkingen en opmaken van criteria en planning voor de verwerking van oude schenkingen
 - gezamenlijk beleid voor opslagruimte voor bewaar- en erfgoedcollecties.

Actielijn 4: digitale bibliotheek: technische en organisatorische aanpak

In de laatste jaren zijn er binnen de K.U.Leuven een aantal afzonderlijke initiatieven genomen voor de digitalisering van waardevol materiaal en het bewaren van *digital born* materiaal. Ook in de ruimere context worden initiatieven genomen waarin de K.U. Leuven betrokken is (bv. Europeana, Vlaamse Erfgoedbibliotheek) of (nog) niet betrokken is (bv. E-erfgoed, Archipel). Binnen het LIAS-project is de technische infrastructuur voor *ingest* en *repository* nu beschikbaar zodat een integrale strategie kan ingevoerd worden. In de volgende periode zal het beleid inzake een aantal belangrijke punten verder worden bepaald: beheer van eigen wetenschappelijke productie (met name LIRIAS), digitaal erfgoedbeheer, duurzame toegang tot gepubliceerde productie (in onderhandeling met uitgevers), duurzame preservatie en beheer (technisch en organisatorisch) van het geheel.

De UB zal haar rol spelen in beleidsvorming op Vlaams en internationaal niveau. Voor de ontsluiting van dit materiaal zal rekening worden gehouden met nieuwe evoluties zoals het *semantic web* en *mobile computing*, en indien van toepassing zal de UB deelnemen in Vlaamse, nationale of internationale projecten.

Acties:

12. Bepaling repository management en dienstverlening.
13. Vaststelling organisatorisch en technisch beleid digitale preservatie.
14. Beleid en programma bewaring wetenschappelijke productie.
15. Beleid en programma digitaal erfgoed.
16. Deelname in Vlaamse, nationale en internationale beleidsvorming en projecten.

Actielijn 5: kwaliteitszorg

De UB ziet kwaliteit niet als een aantal afzonderlijke maatregelen maar als een streefdoel voor de werking van de bibliotheek in haar geheel. Uitgangspunt daarbij is het beleid zoals in 2008 uitgewerkt en waarin de klant centraal staat.

In de volgende beleidsperiode zal getracht worden om de verschillende elementen van dit beleid verder in de praktijk om te zetten. Dat zal gebeuren aan de hand van een kwaliteitsprogramma dat jaarlijks door het MT-UB zal opgesteld worden en dat projectmatig wordt uitgevoerd, bijvoorbeeld een gezamenlijke en consistente aanpak voor de IT-infrastructuur voor bibliotheken. De coördinatie en opvolging van dit programma wordt toevertrouwd aan een kwaliteitsmanager, die het aanspreekpunt zal zijn voor de hele UB. Het systeem van regelmatige kwaliteitsmeting, benchmarking en verzameling van statistieken (in het bijzonder voor transparantie van kosten en financiering) blijft behouden. De volgende LibQUAL+ ronde zal in het najaar van 2011 plaatsvinden.

In opvolging van de vraag van het College van Bestuur worden per groep de vereisten bepaald voor een topbibliotheek voor een topuniversiteit. De eerste actie werd begonnen met de groep Wetenschappen en Technologie en werd dit opgenomen in het nieuwe beleid van deze groep.

Acties:

17. Aanduiding kwaliteitsmanager.
18. Jaarlijkse bepaling van het kwaliteitsprogramma.
19. Verder zetten van het integrale statistiekenpakket van de UB (in het bijzonder uitgaven en financiering).
20. Tweede uitvoering LibQUAL najaar 2011.
21. Uitwerking vereisten topbibliotheek voor elke groep.
22. IT en e-services beleid.

Actielijn 6: afstemming met het beleid van de Bibliotheken van de Associatie

Alhoewel het nog niet duidelijk is hoe de Associatie er zal uitzien in 2012, en de context waarin de Bibliotheken van de Associatie zullen opereren nog niet uitgeklaard is (denk aan het bibliotheekbeleid enerzijds voor de academische en anderzijds voor de professionele opleidingen), is het toch aangewezen om de strategische plannen van de UB en de bibliotheken van de Associatie zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen. In opvolging van de vraag van het College van Bestuur van 6 juli 2009 wordt voortdurend nagegaan in hoeverre binnen de Associatie verdere optimalisaties kunnen worden gerealiseerd. Hiervoor bouwen we verder op de goede bestaande samenwerking binnen de werkgroep van de Bibliotheken van de Associatie (BASSO), die de laatste vier jaar een meerjarenplan met succes heeft uitgevoerd. We stellen dus voor om de coördinator van BASSO in het management team van de UB op te nemen.

Een aandachtspunt voor het strategisch plan is het overleg met de partners omtrent collectievorming, voor zowel gedrukte als elektronische materialen. Met een goed depotbeleid kan de overlap tussen gedrukte materialen binnen de hogescholen onderling worden beperkt. Daarnaast ligt de focus op een prijsbewuste en optimale gecoördineerde inzet van de elektronische bronnen. Het beheer van digitale repositories van de Associatie kan misschien ook gestroomlijnd worden met de UB.

De reeds genomen beslissing om gezamenlijk statistieken (OK!PI) te gaan bijhouden kan leiden tot vergelijkbare data waarmee benchmarking kan gebeuren en kan leiden tot gemeenschappelijk beleid. Het gezamenlijke ontwerp van de personeel-/studentenkaart kan in dit verband worden vermeld. De verdere professionalisering van het bibliotheekpersoneel betekent dat de bibliotheken van de Associatie investeren in vorming van het personeel en hiervoor de juiste profielen voor de toekomst bepalen. Verdere ondersteuning van het onderwijs betekent vooral inzetten op informatievaardigheden. Het is de bedoeling dat de bibliotheken enerzijds het aanbrenge van informatievaardigheden verder per instelling ondersteunen en dat er anderzijds associatiebreed oplossingen (platformen, online modules rond informatievaardigheden) worden aangeboden.

De reeds in uitvoering zijnde uitrol van het gemeenschappelijke bibliotheekstelsel Aleph zal in de volgende periode afgerond worden samen met het verder zetten van nieuwe applicaties zoals Limo, en de uitrol van LIRIAS.

Acties:

23. Het meerjarenplan van BASSO wordt zo veel mogelijk op dit strategisch plan afgestemd, bv. (maar niet beperkt tot) beleid onderwijs, collectievorming en met bijzondere aandacht voor optimalisaties.
24. De coördinator van BASSO zetelt in het MT-UB.

Actielijn 7: organisatie en personeel

In opvolging van het besluit van het College van Bestuur bevat dit strategisch plan enkele maatregelen die de nodige schaalvoordelen proberen te benutten waar mogelijk. De personeelspool van de UB is een voorbeeld van een efficiëntiewinst van de laatste planningperiode. Waar aangewezen dus wordt de organisatie en personeelsformatie aangepast aan de vereisten van de groepen, bijvoorbeeld het voorstel een gezamenlijk hoofd voor de bibliotheken BMW en W&T aan te stellen en het personeel van deze twee bibliotheken samen met het personeel van de centrale diensten van de UB te beheren, zodat een grotere efficiëntiewinst kan gerealiseerd worden. Dit is een verdere evolutie van het integrale beleid, dat betekent dat de professioneel overkoepelende zaken en de beschikbare middelen op UB niveau voordelig kunnen worden gemanaged, terwijl het UBmanagement nog steeds verantwoording verschuldigd is aan het groepsbestuur voor de dienstverlening van de bibliotheek in kwestie. Dit voorstel impliceert geen organisatorische verandering van de bibliotheken van de Humane Wetenschappen.

Sedert 1 oktober 2009 maken het Universiteitsarchief en het Kunstpatrimonium deel uit van de centrale diensten van de Universiteitsbibliotheek. Deze twee diensten hebben uiteraard gezamenlijke strategische aandachtspunten met de andere afdelingen van de Universiteitsbibliotheek (denk aan de digitale beeldbanken van het Kunstpatrimonium en de digitale archivering voor het Universiteitsarchief) maar het strategisch plan voor deze diensten zal apart uitgewerkt worden.

Om een extra impuls aan de uitvoering van de strategische doelstellingen te geven, zullen specifieke opdrachten aan bepaalde medewerkers worden toevertrouwd, aan een bestaand lid van het MT-UB, een faculteitsbibliothecaris of aan een andere manager die aan het MT-UB zal deelnemen. Naast de kwaliteitsmanager, hierboven vermeld, denken we aan een personeelsmanager en een coördinator van dit strategisch plan.

Wat betreft het personeelsbeleid zal het plan van de vorige periode verder gezet worden, met in het bijzonder een vooruitblik op de toekomstige noden en de gewenste vaardigheden. Het middenkader wordt verder ontwikkeld door deelname in horizontale werkgroepen die dit plan zullen uitvoeren, in projecten en eventueel specifieke opdrachten. Om het personeelsbeleid integraal uit te voeren en de professionalisering verder te bevorderen bespreekt de UB met de Personeelsdienst de mogelijkheid van één personeelsconsulent voor de ganse UB.

Tot slot wordt in opvolging van de evaluatie, de samenstelling van de Bibliotheekraad herzien. De rol van de Bibliotheekraad is om advies te geven aan de hoofdbibliothecaris en de portefeuillehouder van het college over het beleid. Er wordt echter geconstateerd dat de aanwezigheid van de leden op de vergaderingen niet optimaal is geweest. Voorgesteld wordt dat naast de voorzitters van de campusbibliotheekraden ook specialisten inzake bepaalde materies (bv. auteursrechten, erfgoed, digitalisering) hierin zouden zetelen.

Acties:

25. De managementstructuur van de UB wordt aan de nieuwe vereisten van de groepen BMW en W&T aangepast.
26. Medewerkers/managers worden aangeduid voor specifieke strategische doelstellingen en kunnen lid worden of uitgenodigd worden op het MT-UB.
27. Het personeelsbeleid wordt verder gezet onder leiding van een manager, bijgestaan door een personeelsconsulent voor de UB.
28. De samenstelling van de Bibliotheekraad wordt herzien met het oog op meer gespecialiseerd advies en eventueel plaatsvervangende leden.

Bijlage 1

Aandachtspunten van het College van Bestuur 6 juli 2009

Het besluit van het College van Bestuur met betrekking tot de evaluatie van de managementstructuur van de Universiteitsbibliotheek volgt hieronder. De actielijnen die bepaalde punten betreffen zijn naast de punten aangegeven.

Besluit

Het College van Bestuur neemt kennis van dit verslag en vraagt de hoofdbibliothecaris een voorstel voor te bereiden voor het najaar 2009 om een antwoord te bieden op de geformuleerde aandachtspunten, dit in het kader van een geactualiseerd strategisch plan

College van Bestuur vraagt bij de opstelling van het strategische/operationele plan:

- aandacht voor verdere afstemming tussen de lokale bibliotheken, de Centrale Bibliotheek en de Universiteitsbibliotheek: hierbij schaalvoordelen benutten waar aanwezig (opgenomen in verschillende actielijnen). Collectievorming lokaal te laten beslissen (is zo en blijft zo)
- aandacht voor de bestaande groepsstructuren (opgenomen in actielijn 7)
- een globaal overzicht uit te werken m.b.t. de werkingsuitgaven en investeringsuitgaven voor heel het bibliotheekwezen evenals de financiering ervan (opgenomen in actielijn 5)
- de omschrijving van de vereisten voor een topbibliotheek vast te leggen per groep voor zover als nodig; uit te werken in overleg tussen de hoofdbibliothecaris en de betrokken vicerector; (opgenomen in actielijn 5)
- na te gaan in hoeverre binnen de Associatie verdere optimalisaties kunnen worden bereikt (aankoopbeleid, structurele samenwerking) (opgenomen in actielijn 6).

Bijlage 2

Tijdschema: streefdoelen voor het afhandelen van bepaalde acties

- Academiejaar 2010-11
Acties 1, 2, 9, 10, 12, 13, 17, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28

- Academiejaar 2011-12
Acties 3, 5, 8, 10, 11, 14, 15, 20

- Academiejaar 2012-13
Actie 4

- Doorlopend
Acties 6, 7, 11, 16, 18, 19